

Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi

Household Saving Propensity and The Analysis of Portfolio Preferences in Turkey

Fatih Hakan DİKMEN¹

Öz

Tasarruflar, yurtiçi yatırımların temel finansman kaynağı olması sebebiyle ülkelerin iktisadi hedefleri açısından stratejik bir öneme sahiptir. Hanehalklarının tasarruflarını nasıl değerlendirdiği ise finansal piyasaların büyüklüğü ve derinliği kadar, mikro temelleri de olan bir sorundur. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de hanehalklarının tasarruf eğilimlerini ve portföy tercihlerini istatistiksel olarak incelemektir. Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2019 yılında yapılan ve tüm ülkeyi temsil eden “Hanehalkı Bütçe Anketi” mikro veri seti kullanılarak hanehalkı tasarruf davranışları sosyoekonomik ve demografik değişkenlerle ilişkilendirilerek çapraz tablolama analizi yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Türkiye’de incelenen dönemde, ortalama tasarruf eğilimi %11,6 seviyesinde görülmüştür. Bununla birlikte hanehalklarının sadece yaklaşık %40’ı tasarruf yapabilmektedir. Tasarruf dağılımına bakıldığında, gayrimenkul en çok tercih edilen tasarruf aracı olarak öne çıkarken, bunu banka mevduatı, hisse senedi ve tahvil yatırımları izlemektedir. Bu çalışma göstermiştir ki, eğitim ve gelir düzeyi hanehalklarının tasarruf eğiliminde ve dağılımında en önemli etkilere sahip değişkenlerdir. Buna göre eğitim ve gelir düzeyi arttıkça, tasarruf eğilimi de artmaktadır. Buna ilaveten, eğitim seviyesi ve/veya gelir düzeyi yükseldikçe hisse senedi ve tahvil yatırımlarının payı kategorik olarak artmaktadır. Son olarak, 35 yaş altı hanehalkı reislerinin ve kadınların tasarruf eğilimlerinin kendi kategorileri içerisinde daha düşük olması, cinsiyet temelli ve genç yetişkinlere yönelik politika üretme ihtiyacına işaret etmektedir.

Jel Kodları: D14, D90, Y10.

Anahtar Kelimeler: *Tasarruf eğilimi, tasarrufların dağılımı, hanehalkı bütçe anketi, portföy tercihleri.*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü, <http://orcid.org/0000-0001-6390-2501>, fatih.dikmen@hbv.edu.tr

Abstract

Savings have a strategic importance regarding to the economic goals of countries because of being a main source of financing for domestic investments. How households evaluate their savings is a problem with micro foundations as well as the size and depth of financial markets. The aim of this study is to statistically analyze the savings propensities and portfolio preferences of households in Turkey. With this purpose, a cross-tabulation analysis was made by associating household saving behaviors with socioeconomic and demographic variables by using the nationally representative "Household Budget Survey" micro data set, which was conducted by the Turkish Statistical Institute (Turkstat) in 2019. According to the findings obtained from the study, the average propensity to save in Turkey during the period examined was 11.6%. However, only about 40% of households can save. Regarding to the distribution of saving, while real estate stands out as the most preferred savings instrument, it is followed by bank deposits, stock and bond investments. This study showed that education and income levels are the variables that have the most important effects on the savings propensity and distribution of households. Accordingly, as the level of education and income increases, the propensity to save also increases. Furthermore, as income and/or education level increases, the share of the stock and bond investments increases categorically. Finally, the lower saving propensity of household heads under 35 and females within their own categories reveals the need for policy implementing for young adults and females.

Jel Codes: D14, D90, Y10.

Keywords: *Saving propensity, distribution of savings, household budget survey, portfolio preferences.*

1. Giriş

Tasarruflar bir ülke ekonomisi açısından yatırımların temel finansman kaynağı olması bağlamında oldukça büyük öneme sahiptir. Genel bir tanım olarak tasarruflar, gelirin harcanmayan veya tüketime ayrılmayan kısmını temsil eder. Tasarrufların artması, yatırımların ve dolayısıyla milli gelirin de artmasına yol açarak ülkelerin büyüme ve kalkınma amaçlarına ulaşmalarını kolaylaştıracaktır. Tasarruf oranlarıyla büyüme oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir (Modigliani,1970). Bu konudaki temel kabul, ekonomik büyümeyle birlikte kişi başına milli gelirin de artacağı ve bu da kişi başına tasarruf miktarını da artıracacağı yönündedir (Narınç ve Küçükönder, 2020). Bununla beraber, büyümeden tasarrufa doğru da nedensellik ilişkisi kurulabilir (Caroll et. al., 2000). Klasik iktisadi düşüncede sermaye birikiminin ve büyümenin temel kaynağı olan tasarrufların yetersiz olması durumunda resesyonun da kaynağı olabilmektedir (Doker vd., 2016). Keynesyen tüketim ve tasarruf hipotezinde gerek tasarruflar gerekse de tüketim harcanabilir gelirin bir fonksiyonudur. Yaşam boyu gelir hipotezinde tasarruflar, tüketim harcamalarını yaşam süreci boyunca eşit olarak yaymanın bir aracı olarak kabul edilmektedir (Öksüz ve Küçükönder, 2020; 1555).

Friedman tarafından 1957 yılında öne sürülen “Sürekli Gelir Hipotezi’nde” ise tüketim ve tasarruflar gelirin sürekli bir fonksiyonudur ve geçici olarak elde edilen gelirlerin kalıcı tüketim üzerinde bir etkisi olmadığını savunur. Bu anlamda sürekli geliri etkileyen faktörlerin tasarruf ve tüketim kalıplarında belirleyici olabileceği vurgulanmıştır. Bu çerçevede beşerî sermaye,

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

servet, yaş ve gelir dağılımı sürekli geliri etkileyerek bireylerin tasarruf ve tüketim davranışlarında belirleyici olan faktörler arasındadır (Doker vd., 2016;277). Bununla birlikte tasarruf davranışları faiz ve enflasyon gibi makro iktisadi değişkenler ve hane geliri, eğitim seviyesi, cinsiyet, yaşam biçimi, beklentiler ve nasıl bir hanede yaşadığı gibi kişiye özgü mikro iktisadi demografik değişkenlerden de etkilenebilmektedir. Tasarrufların dağılımı ise finans piyasalarının derinliğine ve çeşitliliğine bağlı olabileceği gibi kurumsal faktörlerden, tüketici tercihlerinden, inanışlardan ve çevresel faktörlerden de etkilenmektedir.

Hanehalklarının tasarruflarını çeşitli yatırım alternatifleri arasında nasıl paylaştırdıkları, toplam tasarruf davranışını mikro temellerine bağlayan çok yönlü bir sorundur (Campbell, 2006; Nalın 2013). Hanehalklarının demografik, sosyoekonomik, coğrafik ve kültürel özellikleri tasarrufa ilişkin davranış farklılıklarının temel açıklayıcılarıdır (Nalın, 2013;310) Bu çerçevede bu çalışmanın temel motivasyonu makro düzeyde etkilere sahip olan tasarruf davranışlarını mikro düzeyde, hanehalkı seviyesinde tasarruf tercihlerini de dikkate alarak istatistiksel olarak analiz etmektir. Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) tüm ülkeyi temsilen 2019 yılında yaptığı “Hanehalkı Bütçe Anketi” (HBA) mikro veri seti kullanılarak, hanehalklarının tasarruflarının çeşitli alanlardaki dağılımı ve oranları verilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın bundan sonraki kısımları şu şekilde organize edilmiştir. Bir sonraki bölümde hanehalkı tasarruf davranışlarına ilişkin literatür özetlenirken, 3. bölümde kullanılan veriler ve yönteme ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmanın 4. bölümünde elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmış, son bölümde ise bir bütün olarak sonuçlandırılıp tartışılmıştır.

2. Literatür Özeti

Literatürde tasarruflara ilişkin çalışmalar makro ve mikro anlamda iki çerçevede yoğunlaşmıştır. Bu çalışmanın da hanehalkı ve birey boyutundaki anket verileri üzerinden yapılması sebebiyle ilgili literatür yine mikro verileri ele alan ve önemli görülen çalışmalar üzerinden özetlenecektir. Bununla birlikte tasarruf eğilimi ve tercihleri, enflasyon ve faiz gibi makro değişkenlerden ayırtılamayacağı için, bu değişkenlerle ilişki kuran çalışmaların da sonuçlarına kısaca değinilecektir. Öncelikle alandaki çalışmaların güncellikleri de dikkate alınarak Türkiye için yapılan çalışmalar özetlenecek, ardından uluslararası literatürdeki örneklerle yer verilecektir.

Narınç ve Küçükönder (2020), Türkiye’de hanehalkı tasarruf tercihlerini 2017 HBA kullanarak ardışık logit model yardımıyla tahmin etmişlerdir. Elde edilen bulgularda ilginç noktalardan biri hane reisinin yaşına ilişkindir. Buna göre hane reisi yaşlandıkça tasarruf eğilimi artmakta ve bu tasarruflar daha çok gayrimenkul, altın ve döviz gibi yatırım araçlarında toplanmaktadır. Bununla birlikte hali hazırda konut ve otomobil sahibi olan hanelerin olmayanlara göre tasarruf yapma eğiliminin daha yüksek olduğu vurgulanmıştır.

Hamarat ve Ercan (2015), Türkiye’de tasarruf tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmalarında 2010 yılı verilerini kullanarak kanonik korelasyon analizi uygulamışlardır. Elde edilen sonuçlara göre, altın ve döviz yatırımlarının daha fazla tercih edilen ve geleneksel hale gelen yatırım aracı olarak kabul edildiği, buna karşın borsa yatırımları ve TL cinsinden mevduat yatırımlarının spekülatif yatırım araçları olarak görüldüğü vurgulanmıştır.

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

Nalın (2013) Türkiye’de 2002-2006 döneminde hanehalkı tasarruf davranışları ve portföy seçimini mikro veriler kullanarak logistik regresyon yöntemiyle tahmin etmişlerdir. Bulgulara göre, hanehalklarının portföy seçimlerinde belirleyici olan faktörler, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, çalışma durumu, konut mülkiyeti, otomobil sahipliği ve hanehalkı büyüklüğüdür. Bununla birlikte enflasyon oranındaki artışların, hanehalkı yatırımlarında, kendi işlerini yapma (own business) oranını artırdığı, fakat enflasyonun, gayrimenkul, altın, döviz ve banka mevduatı gibi yatırımları olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Tatoğlu (2010), Türkiye’de hanehalklarının yatırım tercihlerini etkileyen faktörleri multinomial logit model ile İstanbul örneği üzerinden tahmin etmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, evli ve düşük eğitim düzeyine sahip kadınların, yatırımlarını altın ve vadeli mevduat gibi daha düşük riskli araçlara yönlendirdikleri tespit edilmiştir. Enflasyon tehdidinin ortaya çıkması da yine yatırımları geleneksel bir araç olan altına yönlendirmektedir. Bununla beraber, eğitim seviyesi ile yüksek gelir gerektiren yatırım araçları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Hanehalkı büyüklüğü ve sosyal güvenliğin de tasarruf eğilimini etkilediği vurgulanmıştır. Bir diğer sonuç olarak, yıllık gelir ve gayrimenkul yatırımları arasındaki pozitif yönlü ilişki öne sürülmüştür. Çalışmadan elde edilen ilginç sonuçlardan biri de kredi kartı kullanım alışkanlığı yüksek olan hanehalkları yatırımlarını çoğunlukla vadeli mevduatta değerlendirmektedir.

Bozkuş ve Üçdoruk (2007), Türkiye’de hanehalkı tasarruf tercihlerini 2003 yılı HBA kullanarak multinomial modelle tahmin etmişlerdir. Hanehalkı tasarruflarına ilişkin bulgularda, hane reisinin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi faktörlerin tasarruf davranışlarında etkili olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte eğitim düzeyi ile tasarruf sahiplerinin kayıtlı sisteme dahil olma ve müteşebbis olma olasılıkları arasında pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Bölgeler açısından değerlendirildiğinde ise Akdeniz bölgesinin diğer bölgelerle kıyaslandığında daha cazip olduğu dikkat çekici sonuçlardan biridir.

Börsch-Supan ve Eymann (2000), 1980 ve 1990’larda Almanya’da hanehalklarının portföy tercihlerindeki belirleyicileri ve bu süreçteki politika değişikliklerine varlık seçimi anlamında verdikleri tepkileri analiz etmişlerdir. Bulgularda en dikkat çekici hususun, Alman halkının portföy tercihlerinde yüksek oranda yerli tahvil ve hayat sigortası sözleşmelerini bulundurduğu, düşük oranda da hisse senedi ve gayrimenkul yatırımlarında bulunduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, servet, yaş, eğitim düzeyi ve finansal bilgi birikimi gibi hanehalklarının temel özelliklerine ilişkin sonuçlar, literatürdeki diğer çalışmalarla örtüşmektedir.

Alessie vd. (2000) Avrupa’nın bir diğer önemli ülkesi olan Hollanda’da 1993-1998 yıllarını kapsayan dönem için hanehalklarının portföy ve yatırım tercihlerini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar içerisinde ilk göze çarpan bulgu, ABD, Türkiye ve İtalya için yapılan çalışmalardan farklı olarak yaşlıların ve yüksek gelir gurubundaki hanelerin riskli yüksek finansal araçlara yatırım yapma ihtimallerinin daha yüksek olmasıdır. İlginç bir sonuç da gelir ve servete ilişkindir. Buna göre, cari gelir düzeyi riskli varlıklara yatırımı negatif yönde etkilerken, servet pozitif yönde etkilemektedir.

Bertaut ve Starr (2000), Amerika’da hanehalklarının 15 yıllık bir periyotta portföy tercihlerini hem toplulaştırılmış verilerle hem de mikro verilerle analiz etmişlerdir. Çalışmalarında temel olarak vurgulanan unsur, ABD finans piyasalarında çok sayıda ve çeşitte finansal araç olmasına

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

karşın, tipik bir ABD hanehalkının yatırım tercihleri çek hesabı, vadeli mevduat, vergiden muaf tutulmuş emeklilik fonları gibi oldukça basit ve güvenli yatırım araçlarda toplanmış olduğudur. Hisse senedine yatırım oranı toplumun yarısının altındadır. Bunlarla birlikte yaş, eğitim durumu, cinsiyet, medeni durum ve servet gibi sosyoekonomik değişkenlerin de etkileri incelenmiştir.

3. Veri ve Yöntem

Türkiye, hanehalkı tasarruf davranışlarının analiz edilmesi ve incelenmesi açısından mikro verilerin elde edilebilmesi sebebiyle, gelişmekte olan bir ekonomi olarak, literatür açısından iyi bir örnek oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında kullanılan Hanehalkı Bütçe Anketi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2002 yılından beri her yıl periyodik olarak yapılmaktadır. Bu tarihten önce, 1987 yılında gelir ve tüketimin nüfusa, bölgeye, kırsal ve kentsel alanlara göre dağılımı hakkında bilgi sağlamak amacıyla Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi yapılmıştır. Doğal afetler veya ekonomik krizler gibi olağandışı durumların anketi etkilememesi için 2002 yılında sistematik bir anket yapısının oluşturulmasına karar verilmiş ve soru kağıtları uluslararası standartlara uygun olarak düzenlemiştir. Bu çerçevede anket temel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm hanenin tüketim ve harcama kalıplarına ilişkin bilgileri içerirken, hanehalkının temel sosyoekonomik özellikleri ikinci bölümün konusunu oluşturmaktadır. Son bölümde ise, hanede yaşayan her bir bireye ilişkin cinsiyet, yaş, hanehalkı reisine yakınlık, eğitim ve istihdam durumu gibi değişkenlere yer verilmiştir.

Tüm Türkiye’yi temsil eden Hanehalkı Bütçe Anketleri, aynı haneleri zaman içinde takip eden panel verilerden ziyade yatay kesitlerden oluşturulmuştur. Tüketim üzerindeki mevsimsel etkileri en aza indirmek için haneler aylık olarak benzer özelliklere sahip haneler ile değiştirilmektedir.

Bu çalışmada hanehalkına yönlendirilen “hanede yapılan tasarrufların değerlendirilme şekli” sorusuna verilen gayrimenkul (ev, dükkan, arsa, tarla vb.), konut kooperatif üyeliği, altın, döviz, banka hesabı, hisse senedi, tahvil, bono, fon katılım belgesi, işe yapılan yatırımlar, faiz ile borç para vermek ve herhangi bir tasarruf yapmıyor yanıtları derlenmiştir. Buna göre, hanehalklarının yapmayı tercih ettikleri tasarruf biçimleri betimsel istatistikler sunularak tartışılmıştır. Bu istatistikler hanehalkı reisinin yaşı, cinsiyeti ve eğitim durumu, hanehalkının toplam geliri, hanehalkı tipi, konut mülkiyet durumu, hanede sigara ve alkol kullanma alışkanlığı, dışarda yemek yeme alışkanlığı, gazete ve dergi alışkanlığı olan bireylerin varlığı gibi değişkenlere göre verilmiş ve yorumlanmıştır. Tasarrufların değerlendirilme biçimleri ve söz konusu değişkenlerle arasındaki ilişkiler STATA programı yardımıyla hesaplanmıştır.

Hanehalkları gelir düzeyleri sınıflandırılırken en düşükten en yükseğe beş kategori oluşturulmuştur. En düşük gelir grubu tanımlanırken, anket döneminde geçerli olan asgari ücret düzeyi (aylık net 2020 TL) 12 ile çarpılarak yıllık 25000 TL olarak yuvarlanmıştır. Diğer kategoriler de 25000’nin katları biçiminde belirlenmiştir.

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

Tablo 1. Analizde Kullanılan Sosyoekonomik ve Demografik Değişken Tanımlamaları

Değişkenler	Açıklamalar	Sınıflandırmalar
Cinsiyet	Hanehalkı reisinin cinsiyeti	Kadın Erkek
Yaş Grupları	Hanehalkı reisinin yaşı (Kategorik olarak sıralanmıştır)	<=35 (Genç Yetişkin) 35-50 (Yetişkin) 50-65 (Orta Yaş) 65+ Yaşlılar
Eğitim Düzeyi	Hanehalkı reisinin eğitim durumu	Diplomasız İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Master ve doktora
Hanehalkı geliri	Toplam hanehalkı geliri (Kategorik olarak sıralanmıştır)	En düşük(<=25000 TL) Düşük (25000-50000 TL) Orta (50000-75000TL) Yüksek (75000-100000TL) En yüksek (100000+TL)
Konut mülkiyeti	Hanehalkının konut mülkiyet durumu	Kirada oturanlar Konut sahipleri Lojman vb. yaşayanlar
Hanehalkı tipi	Hane yapısı	Tek kişilik aile Sadece eşlerden oluşan aile Çocuklu Aileler Tek Ebeveyn ve Çocuklu Aileler Geniş aileler Yakınlarıyla Birlikte Yaşayanlar
Hanehalkı davranış biçimleri	Hanehalklarının kişisel tutum alışkanlıklarına ilişkin değişkenler	Sigara ve alkol alışkanlığı Dışarda yemek yeme alışkanlığı Kredi kartı kullanım durumu Çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunma durumu

4. Bulgular

Bu çalışmada Türkiye’de TÜİK tarafından 2019 yılında yapılan ve tüm ülkeyi temsil eden HBA mikro verileri kullanılarak, hanehalklarının tasarruf eğilimi ve tasarrufları değerlendirme biçimleri betimsel istatistikler yardımıyla tablolar halinde özetlenmiştir. Ele alınan dönemde yapılan ankette hanehalkları aylık tüketim harcamalarına ve yıllık kümülatif gelirin 12’ye bölünerek aylık gelire indirgenmesiyle aradaki fark olan tasarruflar hesaplanabilmektedir. Buna göre hanehalkı aylık ortalama gelir 5297 TL olup bunun ortalama olarak 4683 TL’si harcanmış ve 614 TL’si tasarruf edilmiştir. Bir başka deyişle ortalama tüketim eğilimi 0,884 iken ortalama tasarruf eğilimi 0,116 düzeyindedir. İlk olarak hanehalklarının yaptıkları tasarrufları değerlendirme biçimleri aşağıdaki tabloda özetlenecek ve ardından çalışmada kullanılan değişkenlerle arasındaki ilişkiler yine tablolar halinde gösterilecektir.

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

Tablo 2. Hanehalkı Tasarrufları ve Değerlendirme Biçimleri

Tasarruf Çeşitleri	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Tasarruf Dağılımı	973 (8,45)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,89)	662 (5,74)	560 (4,86)	6946 (60,29)	11521 (100)

İlk tabloda hanehalkının en genel anlamda tasarruf biçimleri görülmektedir. Buna göre hanehalklarının sadece %40’ının tasarruf edebildiği dikkat çekmektedir. Tasarruf araçları arasında çok keskin farklılıklar olmamakla birlikte, en fazla tercih edilen tasarruf aracının %8,45 ile gayrimenkul yatırımlarından oluştuğu görülmektedir. Bunu hisse senedi ve tahvil yatırımlarıyla birlikte banka mevduatları izlemektedir. Altın ve döviz cinsinden yapılan tasarruflar görece olarak düşük bir düzeyde kalmıştır.

Tablo 3. Gelir Gruplarına Göre Tasarrufların Dağılımı

Gelir Grupları	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
En düşük	12 (0,86)	14 (1,00)	38 (2,71)	12 (0,86)	7 (0,50)	88 (6,28)	1230 (87,79)	1401 (12,16)
Düşük	189 (4,53)	101 (2,42)	190 (4,56)	151 (3,62)	162 (3,88)	206 (4,94)	3171 (76,04)	4170 (36,19)
Orta	275 (9,73)	157 (5,56)	224 (7,93)	250 (8,85)	200 (7,08)	146 (5,17)	1574 (55,70)	28264 (24,53)
Yüksek	212 (14,70)	110 (7,63)	166 (11,51)	196 (13,59)	119 (8,25)	66 (4,58)	573 (39,74)	1442 (12,52)
En yüksek	285 (16,94)	190 (11,30)	281 (16,71)	301 (17,90)	173 (10,29)	54 (3,21)	398 (23,66)	1682 (14,60)
Toplam	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,29)	11521 (100)

Tasarruf yapabilmenin en önemli belirleyicilerinde biri olan gelir düzeyi açısından haneler değerlendirildiğinde, tablodan da görüleceği gibi gelir düzeyi ile tasarruf yapma eğilimi arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Gelir düzeyi arttıkça bütün tasarruf araçlarına yönelik tasarruf yapma davranışları da kategorik olarak artmaktadır. En düşük gelir grubunun tasarruf oranı yaklaşık %12 iken, en yüksek gelir grubunun tasarruf oranı yaklaşık %76’dır. Tasarrufları değerlendirme biçimi olarak en fazla tercih edilen araçlar hisse senedi ve tahvil, gayrimenkul ve banka mevduatı olduğu gözle çarpılmaktadır.

Tablo 4. Hanehalkı Reisinin Cinsiyetine Göre Tasarrufların Dağılımı

Cinsiyet	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Erkek	826 (9,34)	441 (4,99)	663 (7,50)	726 (8,21)	602 (6,81)	414 (4,68)	5169 (58,47)	8841 (76,74)
Kadın	147 (5,49)	131 (4,89)	236 (8,81)	184 (6,87)	59 (2,20)	146 (5,45)	1777 (66,31)	2680 (23,26)
Toplam	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,29)	11521 (100)

Tasarruflar cinsiyetle ilişkilendirildiğinde, tablodan da görüleceği üzere, ankete katılanların büyük bir bölümünü erkekler oluşturmaktadır. Tasarruf oranları ve bileşenlerine

değerlendirildiğinde ise, kadınların tasarruf yapma oranının erkeklere göre daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Erkekler arasında tasarrufları değerlendirme biçiminde en yüksek oran gayrimenkul yatırımlarında görünürken, kadınlar en fazla banka mevduatını tercih etmektedir. İş yatırımı anlamında bakıldığında ise erkeklerin kadınlardan yaklaşık 3 kat daha fazla oranda iş yatırımı yaptığı dikkat çekmektedir.

Tablo 5. Hanehalkı Tipine Göre Tasarrufların Dağılımı

Hanehalkı Tipi	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Tek kişilik	42 (3,43)	53 (4,33)	148 (12,1)	75 (6,12)	18 (1,47)	107 (8,74)	781 (63,8)	1224 (10,62)
Sadece eşler	153 (6,75)	120 (5,29)	243 (10,72)	85 (3,75)	155 (6,84)	171 (7,55)	1339 (59,09)	2266 (19,67)
Eşler ve Çocuklar	636 (11,62)	271 (4,95)	339 (6,20)	599 (10,95)	307 (5,61)	168 (3,07)	3151 (57,59)	5471 (47,49)
Tek ebeveyn ve çocuklar	50 (5,57)	42 (4,68)	63 (7,02)	60 (6,69)	23 (2,56)	34 (3,79)	625 (69,67)	897 (7,79)
Geniş aile	83 (5,83)	73 (5,13)	81 (5,70)	65 (4,57)	153 (10,76)	65 (4,57)	902 (63,43)	1422 (12,34)
Yakınlarıyla yaşayanlar	9 (3,73)	13 (5,39)	25 (10,37)	26 (10,79)	5 (2,07)	15 (6,22)	148 (61,41)	241 (2,09)
Toplam (100)	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,30)	11521 (100)

Tasarruf davranışı ve eğilimi üzerinde hanehalkı tipinin ne kadar etkili olduğu da bu çalışmada görülmek istenen unsurlardan biridir. Buna göre en fazla tasarruf yapan hane tipinin %42,4 ile eşler ve çocuklardan oluşan haneler olduğu görülmektedir. Söz konusu aile tiplerinin yatırım tercihi ise büyük ölçüde gayrimenkul ve hisse senedi yatırımlarından oluşmaktadır. Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan hane tiplerinde tasarruf yapma oranı (yaklaşık %30) diğerlerine göre en düşük seviyededir.

Tablo 6’da hanehalkı reisinin eğitim durumuna göre tasarrufların dağılımı özetlenmiştir. Tabloda ilk göze çarpan noktalardan biri ankete katılanların oldukça büyük bir bölümünü (%53,04) ilk öğretim ve orta öğretim mezunu hanehalkı reisleri oluşturdu.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Tasarrufların Dağılımı

Eğitim Durumu	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Diplomasız	57 (3,75)	47 (3,09)	70 (4,60)	20 (1,31)	91 (5,98)	96 (6,31)	1140 (74,95)	1521 (13,2)
İlkokul	332 (7,27)	169 (3,70)	293 (6,42)	160 (3,50)	363 (7,95)	300 (6,57)	2948 (64,58)	4565 (39,62)
Ortaokul	115 (7,44)	47 (3,04)	97 (6,27)	110 (7,12)	90 (5,82)	51 (3,30)	1036 (67,01)	1546 (13,42)
Lise	211 (11,24)	73 (3,89)	143 (7,62)	217 (11,56)	77 (4,10)	64 (3,41)	1092 (58,18)	1877 (16,29)
Üniversite	219 (12,59)	191 (10,98)	248 (14,26)	344 (19,78)	33 (1,90)	43 (2,47)	661 (38,01)	1739 (15,09)
Yüksek lisans & PhD	39 (14,29)	45 (16,48)	48 (17,58)	59 (21,61)	7 (2,56)	6 (2,20)	69 (25,27)	273 (2,37)
Toplam	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,30)	11521 (100)

Bununla birlikte, eğitim düzeyi arttıkça tasarruf yapma oranı da kategorik olarak artmaktadır. Buna göre bir diplomaya sahip olmayan hane halkı reislerinin tasarruf oranı %25 iken, yüksek lisans ve doktora derecesine sahip hanehalkı reislerinin tasarruf oranı yaklaşık %75’tir. Bir diğer çarpıcı nokta ise üniversite ve daha üst eğitim seviyesine sahip hane reislerinin tasarruf tercihi büyük oranda hisse senedi ve tahvil yatırımlarında bulunmaktadır. Bunun yanında söz konusu hane reisleri için gayrimenkul ve banka mevduatı da önemli birer yatırım araçları olarak görülmektedir.

Tablo 7. Yaş Gruplarına Göre Tasarrufların Dağılımı

Yaş Grupları	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Genç Yetişkin (<35)	57 (3,75)	47 (3,09)	70 (4,60)	20 (1,31)	91 (5,98)	96 (6,31)	1140 (74,95)	1793 (15,56)
Yetişkin (35-50)	434 (11,16)	183 (4,71)	218 (5,61)	456 (11,73)	200 (5,14)	122 (3,14)	2275 (58,51)	3888 (33,75)
Orta Yaş (50-65)	277 (7,86)	167 (4,74)	274 (7,77)	170 (4,82)	273 (7,74)	163 (4,62)	2201 (62,44)	3525 (30,60)
Yaşlılar (>65)	90 (3,89)	91 (3,93)	277 (11,97)	46 (1,99)	144 (6,22)	230 (9,94)	1437 (62,07)	2315 (20,09)
Toplam	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,30)	11521 (100)

Yaş gruplarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklere bakıldığında, öncelikle genç yetişkin olarak tanımlanan 35 yaş ve altı hane reislerinin yaklaşık %75’i tasarruf etmediği görülmektedir. En yüksek tasarruf oranı ise %41,5 ile 35-50 yaş arasını kapsayan yetişkin hane reislerine ait olduğu dikkat çekmektedir. Yetişkinlerin tasarrufu değerlendirme biçiminde ise ilk sırada gayrimenkul olmakla birlikte çok yakın bir oranda hisse senedi yatırımları göze çarpmaktadır. Orta yaş grubu tasarruflarını çoğunlukla gayrimenkul, banka mevduatı ve iş yatırımı (her biri yaklaşık %7,75 oranında) biçiminde değerlendirmektedir. Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta da yaş ilerledikçe, tasarruflar içerisinde banka mevduatlarının payının artmasıdır.

Tablo 8. Konut Mülkiyet Durumuna Göre Tasarrufların Dağılımı

Konut Mülkiyeti	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Ev sahipleri	834 (11,76)	354 (4,99)	595 (8,39)	415 (5,85)	526 (7,42)	404 (5,70)	3965 (55,90)	7093 (61,57)
Kiraçılar	70 (2,72)	124 (4,81)	176 (6,83)	312 (12,10)	48 (1,86)	70 (2,72)	1778 (68,97)	2578 (22,38)
Lojman vb.	79 (4,27)	94 (5,08)	128 (6,92)	173 (9,35)	87 (4,70)	86 (4,65)	1203 (65,03)	1850 (16,06)
Toplam	973 (8,44)	572 (4,96)	899 (7,80)	910 (7,91)	661 (5,73)	560 (4,86)	6946 (60,30)	11521 (100)

Konut mülkiyet biçiminin tasarruflar üzerindeki etkisi dikkate alındığında, konut sahiplerinin tasarruf eğilimlerinin diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Konut sahiplerinin tasarruf bileşenlerinde ise gayrimenkul ve banka mevduatı ilk iki sırayı almaktadır. Bununla birlikte kirada ve lojmanda yaşayanların ilk tercihi hisse senedi ve tahvil yatırımlarından oluşmaktadır.

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

Tablo 9. Sigara ve Alkol Alışkanlığı Olan Hanehalkı Reislerine Göre Tasarrufların Dağılımı

Sigara ve Alkol Alışkanlığı	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Sigara Alışkanlığı	527 (8,87)	240 (4,03)	362 (6,09)	495 (8,32)	364 (6,12)	215 (3,61)	3743 (62,95)	5946 (51,61)
Alkol Alışkanlığı	60 (7,59)	41 (5,19)	90 (11,39)	99 (12,53)	38 (4,81)	28 (3,11)	434 (54,94)	790 (6,86)

Sigara ve alkol tüketiminin tasarruflarla ilişkisi üzerine düzenlenen tabloda, sigara kullananların %37’si alkol tüketenlerin ise %45’nin tasarruf yaptığı görülmüştür. Sigara kullananların tasarrufları değerlendirme biçimlerinde ilk iki sırayı gayrimenkul ve hisse senedi alırken, alkol tüketenlerin tercihleri öncelikle hisse senedi ve banka mevduatı biçimindedir. Dışarda yemek yeme alışkanlığı olanlarda da benzer oranlar geçerlidir. Ankete katılanların yaklaşık yarısı dışarda yemek yeme alışkanlığına sahipken, bunların da yarısı tasarruf yapmaktadır. Bu tasarruflarda da en büyük pay yine hisse senedi ve tahvil yatırımlarına aittir.

Tablo 10. Dışarda Yemek Yeme Alışkanlığı Olan Hanehalkı Reislerine Göre Tasarrufların Dağılımı

Dışarda yemek yeme alışkanlığı	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Olanlar	673 (11,79)	330 (5,78)	507 (8,89)	713 (12,49)	296 (5,19)	217 (3,80)	2971 (52,07)	5706 (49,53)

Tablo 11. Kredi Kartı Kullanan Hanehalkı Reisleri ve Tasarrufların Dağılımı

Kredi kartı kullanımı	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
Kullananlar	701 (11,73)	363 (6,07)	557 (9,32)	783 (13,10)	289 (4,84)	199 (3,33)	3083 (51,60)	5975 (51,86)

Kredi kartı kullanımına ilişkin istatistiklere bakıldığında yine toplumun yaklaşık yarısının kredi kartı kullanmadığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte kullananların da yaklaşık yarısının tasarruf edemediği göze çarparken, tasarruf edenlerin ilk tercihinin yine tahvil ve hisse senedi olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Çeşitli Kültürel Faaliyetlerde Bulunan Hanehalkı Reisleri ve Tasarrufların Dağılımı

Gazete ve dergi / Sinema ve ücretli spor alışkanlığı	Gayri menkul	Altın ve Döviz	Banka Mevduatı	Hisse senedi tahvil	İş Yatırımı	Diğer	Tasarruf yapmıyor	Toplam
(Gazete ve Dergi) Olanlar	61 (10,10)	41 (6,79)	107 (17,72)	76 (12,58)	20 (3,31)	34 (5,63)	265 (43,87)	604 (5,24)
(Sinema ve Spor) Olanlar	168 (10,56)	134 (8,42)	172 (10,81)	299 (18,79)	49 (3,08)	48 (3,02)	721 (45,32)	1591 (13,81)

Son olarak gazete, dergi, sinema gibi çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunan hane reislerinin oranı ve tasarruf kompozisyonları ele alınmıştır. İlk dikkat çeken nokta her iki faaliyetin de toplam içerisindeki payı oldukça düşüktür. Bununla birlikte tasarruf bileşenlerine bakıldığında diğer tablolara kıyasla daha keskin tercihler söz konusudur. Gazete ve dergi alışkanlığı olanların yatırım tercihi büyük ölçüde banka mevduatlarında toplanırken, sinema ve ücretli spor faaliyetlerinde bulunanlar hisse senedi ve tahvil yatırımlarını tercih etmektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bir ekonomide tasarruf eğiliminin artması, finansal sistemin büyümesine ve derinleşmesine yol açarak, tasarrufların üretken yatırımlara dönüşmesine ve bununla birlikte istihdamda ve gelirden artış yaratarak kalkınma süreçlerinin hızlanmasına yol açar. İktisat teorisine ve literatürüne göre yatırımların temel kaynağı tasarruflardır (Doker vd., 2016). Yurtiçi tasarrufların yetersiz kalması durumunda ise ülkeler yatırımların finansman kaynağı olarak dışsal tasarruflara başvurmak durumunda kalabilirler. Bu durum ise ülkeye yabancı sermaye çekebilmek için makro düzeyde kur, faiz ve teşvik politikalarını belirleyebilir. Ülkeye gelen sermayenin kısa vadeli olması, ani bir sermaye çıkışı durumunda, finansal piyasalarda kırılganlıkları artırabilmekte ve reel piyasalarda da istikrarsızlıklara neden olabilmektedir. Türkiye ekonomisinde de tasarruf oranlarının düşük olması, özellikle 1989 yılında alınan TL’nin konvertibilitesine ilişkin 32 sayılı kanun hükmünde kararname ile kısa vadeli spekülasyon sermaye hareketlerini yıldan yıla artırmış ve ülke ekonomisi dışa karşı kırılgan bir yapı kazanarak belli aralıklarla ekonomik krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda yurt içi tasarrufları teşvik edecek politikaların uygulanması, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin kırılganlıklarını azaltacak ve gerek finansal piyasalarının gerekse de reel piyasaların daha istikrarlı bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır.

Bir ülkenin tasarruf kabiliyetinde temel olarak belirleyici unsur gelirdir. Bununla birlikte eğitim düzeyi, hane büyüklüğü ve yaş gibi demografik ve sosyoekonomik faktörlerin de tasarruf yapma ve değerlendirme biçimleri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu çalışmanın temel motivasyonu da Türkiye’de hanehalklarının tasarruflarını değerlendirme biçimlerini söz konusu faktörlerle çapraz ilişkilendirerek tablolar halinde özetlemek ve durum tespiti yapmaktır. Bu amaçla TÜİK tarafından en son 2019’da yapılan HBA mikro veri seti kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında Türkiye’de hanehalklarının yaklaşık %60’ının tasarruf etmiyor ve/veya edemiyor olması ve bir bütün olarak ortalama tasarruf eğiliminin %11,6 olması ülke ekonomisi açısından kaygı verici durumlardan biridir. Bu anlamda tasarruf eğilimini artırmak, politika yapıcıların temel amaçlarından biri olmalıdır. Tasarrufların dağılımı içerisinde ise ilk sırayı gayrimenkulün alması Türkiye’de konut sektöründeki hızlı büyümenin sebeplerinden biri olarak görülebilir. Almanya ve ABD gibi gelişmiş ekonomiler için yapılan bazı çalışmalarda görülmüştür ki, gayrimenkul yatırımlarının payı diğer yatırım araçlarına göre daha düşüktür (Börsch-Supan ve Eymann ;2000, Bertaut ve Starr, 2000). Türkiye için de orta ve uzun vadede hanehalklarını iş yatırımları gibi üretken alanlara çekmek veya finans ve sermaye piyasaları içerisinde daha fazla yer almalarını sağlamak temel amaçlardan biri olmalıdır.

Tablolarda dikkat çeken unsurlardan biri de gelir ve eğitim düzeyinin yatırım araçları arasındaki dağılımına ilişkindir. Buna göre gelir düzeyi ve eğitim düzeyi arttıkça hisse senedi yatırımlarının payı kategorik olarak artmaktadır. Bu anlamda, söz konusu değişkenlerin finansal okuryazarlık ve bilgi birikimi üzerinde olumlu etkiler yarattığı söylenebilir. Bununla birlikte eğitim ve gelir düzeyinin artması risk algısını da etkilemekte ve geleneksel yatırım araçlarına göre daha riskli olarak görülen hisse senedi yatırımlarının payını artırmaktadır.

Cinsiyet açısından vurgulanması gereken temel unsur, iş yatırımlarına ilişkindir. Müteşebbislik faaliyetleri açısından kadınlar erkeklerin yaklaşık üçte biri kadar yatırım yapmaktadır. Bu

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

bağlamda kadın girişimciliğini teşvik etmek ve reel sektöre katılımlarını artırmak amacıyla cinsiyet temelli politikaların uygulanması ekonomik hayattaki eşitlikler anlamında önemlidir.

Yaş grupları birçok çalışmada tasarruf eğilimleri ve değerlendirme biçimleri anlamında ele alınan önemli değişkenlerden biridir (Narınç ve Küçükönder, 2020; Hamarat ve Ercan, 2015; Bozkuş ve Üçdoruk, 2007; Börsch-Supan ve Eymann, 2000). Tabloya göre genç yetişkin olarak adlandırılan 35 yaş altı grubun tasarruf oranları diğer yaş gruplarına göre oldukça düşüktür. Bunun sebeplerinden biri, görece olarak işgücü piyasalarına daha yakın zamanda katılıp gelir elde etmeye başlamaları olabileceği gibi, tasarruf etmeye yönelik tutum ve alışkanlıklar da olabilir. Bu anlamda bir bütün olarak yurt içi tasarrufları artırabilmek için özellikle genç yetişkinlerde tasarruf bilincini artırmaya yönelik politikaların üretilmesi önemlidir. Bununla birlikte yaş arttıkça banka mevduatı gibi daha risksiz sayılabilecek yatırımların payı artarken, hisse senedi gibi riskli yatırım araçlarının payının azalması da dikkat çeken unsurlardan biridir.

Son olarak çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunan hanehalkının genel anlamda toplumun küçük kısmını oluşturmalarına karşın, diğer kategorilerle kıyaslandığında tasarruf eğilimlerinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu çerçevede toplumda bu tür faaliyetlerde bulunan hanelerin oranının artmasının, tasarruf eğilimini de olumlu etkileyebileceği söylenebilir.

Bu çalışmanın temel kısıtı, söz konusu tabloların tek bir yıl için yatay kesit olarak düzenlenmiş olmasıdır. Bunun da temel sebebi, farklı yıllarda yapılan anketlerde aynı hanehalkının kullanılmamasıdır. Şayet anketler aynı haneler yapılabirirse, çalışmaya zaman boyutu da katılarak panel veriler biçiminde düzenlenip, zaman içerisindeki değişimler de gözlemlenebilir.

Diğer taraftan gelecek çalışmalarda, bu analizde yer verilmeyen diğer sosyoekonomik ve demografik göstergeler dikkate alınarak genişletilebilir. Bununla birlikte tasarruflar üzerinde önemli etkileri olabilen faiz ve enflasyon oranlarının da dikkate alınması, mikro temellerle yapılmış bu analize makro iktisadi bir boyut da katacaktır.

Kaynakça

- Alessie, R. J. M., Hochgürtel, S., & van Soest, A. H. O. (2000). Household Portfolios in the Netherlands. (CentER Discussion Paper; Vol. 2000-55). *Econometrics*.
- Bertaut, C. C., & Starr, M. (2000). Household portfolios in the United States. *Available at SSRN 234154*.
- Bozkuş, S. ve Üçdoğruk, Ş. (2007, 24-25 Mayıs). Hanehalkı Tasarruf Tercihleri – Türkiye Örneği. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Börsch-Supan, A., Eymann, A. (2000). Household Portfolios in Germany. <https://madoc.bib.uni-mannheim.de/2830/?rs=true&> (Erişim tarihi: 20.07.2021)
- Campbell, J. Y. (2006). Household finance. *The journal of finance*, 61(4), 1553-1604.
- Carroll, C. D., Overland, J., & Weil, D. N. (2000). Saving and growth with habit formation. *American Economic Review*, 90(3), 341-355.
- Çolak, Ö. F., & Öztürkler, H. (2012). Tasarrufun belirleyicileri: Küresel tasarruf eğiliminde değişim ve Türkiye’de hanehalkı tasarruf eğiliminin analizi. *Bankacılar Dergisi*, 82, 3-44.

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaoeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

Doker, A. C., Turkmen, A., & Emsen, O. S. (2016). What are the demographic determinants of savings? An analysis on transition economies (1993-2013). *Procedia Economics and Finance*, 39, 275-283.

HAMARAT, B., & Ercan, Ö. (2015). Türkiye’de tasarruf tercihlerini etkileyen değişkenlerin kanonik korelasyon analizi ile belirlenmesi. *Journal of Life Economics*, 2(1), 47-74.

Modigliani, F. (1970). The life cycle hypothesis of saving and intercountry differences in the saving ratio. *Induction, growth and trade*, 197-225.

Tatoğlu, F. Y. (2010). The Analysis of Factors Affecting Investment Choices of Households in Turkey with Multinomial Logit Model. *International Research Journal of Finance and Economics*, 40.

Temel Nalın, H. (2013). Determinants of household saving and portfolio choice behaviour in Turkey. *Acta Oeconomica*, 63(3), 309-331.

Öksüz Nariç, N., Küçükönder, H. (2020). Hanehalkı Tasarruf Tercihlerinin Ardışık Logit Modelle Belirlenmesi: Türkiye Örneği, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (2), 1554-1572.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde *Fiscaoeconomia* Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Ethics Statement: The author declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, *Fiscaoeconomia* has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Household Saving Propensity and The Analysis of Portfolio Preferences in Turkey

Fatih Hakan DİKMEN

Extended Abstract

Savings have a strategic importance regarding to the economic goals of countries because of being a main source of financing for domestic investments. As a general definition, savings represent the portion of income that is not spent or allocated to consumption. The increase in savings will lead to an increase in investments and, therefore, in national income, which will make it easy the achievement of growth and development goals of the countries. How households allocate their savings among various investment alternatives is a multidimensional problem that links aggregate saving behavior to its micro-foundations (Campbell, 2006; Nalın 2013). Demographic, socioeconomic, geographical and cultural characteristics of households are the main explanations for the differences in saving behavior (Nalın, 2013;310). In this context, the main motivation of the study is to analyze the saving preferences of household statistically at the micro level. With this purpose, a cross-tabulation analysis was made by associating household saving behaviors with socioeconomic and demographic variables by using the nationally representative "Household Budget Survey" micro data set, which was conducted by the Turkish Statistical Institute (Turkstat) in 2019.

In this study, households were asked whether savings were made and how they were evaluated. Furthermore, the distribution of savings made by households among alternative investment instruments has been compiled. These investment instruments are real estate (house, shop, land, field, etc.), housing cooperative membership, gold, foreign currency, bank account, stocks, bonds, bonds, fund participation certificate, lending money with interest and investments in business.

The socio economic and demographic variables used in the analysis are gender, age, the education level of the household heads, households’ income, residential ownership, type of household and household behavior patterns and various habits. While classifying the income levels of the households, five categories were defined from the lowest to the highest. As the lowest income group, the minimum wage level valid during the survey period (monthly net 2020 TL) was multiplied by 12 and determined as 25000 TL per year. Other categories have been defined as multiples of 25000.

Before presenting the findings, In the analyzed period, the average monthly income of the household was 5297 TL, of which 4683 TL was spent on average and 614 TL was saved. In other words, while average propensity to consume was 0,884, average propensity to saving was 0,116 as a whole. Firstly, it should be stated that only 40 % of the households could save. Although there are not very sharp differences between savings instruments, it was seen that the most preferred investment instrument was real estate investments with 8.45%. This was followed by bank deposits along with stock and bond investments. Savings in gold and foreign currency remained at a relatively low level.

When households are evaluated in terms of income level, which is one of the most important determinants of saving, there is a positive relationship between income level and the

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi. *Fiscaeconomia*, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

tendency to save, as can be seen from the Table 4. As the income level increases, the saving behaviors towards all savings instruments increase categorically. While the savings rate of the lowest income group was approximately 12%, the savings rate of the highest income group was approximately 76%.

Considering the education level, the most important factor is that most of the respondents (53.04%) are household heads who have graduated from primary and secondary education. On the other hand, as the education level increases, saving ratio also increases. Another striking point is that the savings preference of household heads with university and higher education level is mostly in favor of stock and bond investments.

Relating to the descriptive statistics on age groups, it is seen that approximately 75% of household heads aged 35 and under, who are primarily defined as young adults, do not save. In order to increase domestic savings, it is important to develop policies to increase savings awareness, especially among young adults. It is noteworthy that the highest saving rate is 41.5% for adult household heads between the ages of 35-50.

Considering the relationship between cigarette and alcohol consumption and savings, it was seen that 37% of smokers and 45% of those who consume alcohol saved. Real estate and stocks took the first two places in the way of evaluating savings of smokers, while those who consume alcohol primarily preferred stocks and bank deposits.

With regard to the savings as a whole, an increase in the propensity to save in an economy leads to the growth and deepening of the financial system, the conversion of savings into productive investments, and the acceleration of development processes by creating an increase in employment and income. According to the economic theory and literature, the main source of investments is savings (Doker et al., 2016). If domestic savings are insufficient, countries may have to resort to external savings as a source of financing for investments. This situation may cause fragility especially for the developing countries. In this context, the implementation of policies that will encourage domestic savings will reduce the vulnerabilities of developing countries such as Turkey and will ensure a more stable structure in both financial and real markets.

Income is the fundamental determinant of a country's ability to save. In addition, it is known that demographic and socioeconomic factors such as education level, household size and age are also effective on the way of saving and evaluating. The main motivation of this study is to summarize the ways in which households evaluate their savings in tables by cross-correlating them with these factors.

An important issue to be emphasized gender concerns business investments. In terms of entrepreneurship activities, women invest about one-third as much as men. In this context, the implementation of gender-based policies in order to encourage women's entrepreneurship and increase their participation in the real sector is important considering equality in economic life.

One of the most striking factors in the tables is related to the distribution of income and education level among investment instruments. Accordingly, as the income level and education level increase, the share of stock investments increases. In this sense, it can be said that these variables have positive effects on financial literacy and knowledge. In addition, the

Dikmen, F. H. (2021). Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğilimi ve Portföy Tercihlerinin Analizi.
Fiscaeconomia, 5(3), 1159-1174. Doi: 10.25295/fsecon.984279

increase in education and income level also affects the risk perception and increases the share of stock investments, which are seen as more risky than traditional investment instruments.

The most important limitation of this study is that the tables in question are arranged as a cross section for a single year. If the surveys can be done by the same households, the time dimension can be added to the study and organized in the form of panel data, and the changes over time can be observed. For future studies, taking into account the interest and inflation rates, which can have significant effects on savings, will add a macroeconomic dimension to this analysis made on the micro basis.